

MÅTTSUNDARN

Medlemsblad från

MÅTTSUNDS INTRESSEFÖRENING

Nr 8

Årgång 5. 2000

Tidningen delas ut gratis till alla hushåll i Måttsund.

Priset för övriga 20:-

Lantbrevbäraren Tord Holmbom delar ut posten.

INNEHÅLL:

Innehållsförteckning - Styrelsens sammansättning	sid 2
Redaktören har ordet	sid 3
Intresseföreningens senaste möten	sid 4
Posten	sid 7
Måttsunds fäbodrar	sid 8
En vinterdag för 50 år sedan	sid 10
Några rader från skolan	sid 11
Pubafton	sid 16
Måttsunds historia: Hemman nr 6	sid 18
Att slöjda i säv	sid 26
Ny i byn	sid 27
Mina tankar om framtiden	sid 29
Folkmängdsuppgifter	sid 30
Projektstöd	sid 31
Måttsundsdagen 2000	sid 32

Måttsunds Intresseförenings styrelse:

			tel.
Thomas Sandberg	ordförande	Myrbacken 11	341 43
Tomas Lejon	v. ordf.	Sörsundet 69	341 70
Lena Holmqvist	sekreterare	Myrbacken 15	343 16
Torbjörn Nilsson	kassör	Kläppvägen 35	343 30
Carina Avergren	ledamot	Gultmalvägen 43	342 76
Karin Vilhelmsson	ledamot	Kläppvägen 14	342 52
Peter Frykenfeldt	ledamot	Kläppvägen 37	340 22
Eva Lundström	suppleant	Skogsbrynet 25	341 49
Miriam Mozel-Öström	suppleant	Rinnelvägen 8	342 11

Redaktör:

Ingrid Vikström	Måttsunds byaväg 296	340 72
-----------------	----------------------	--------

Kära läsare

I förra numret av tidningen uppmanade jag läsarna att komma med bidrag, t ex berätta ett barndomsminne. Och tänk, en dag låg det ett brev i min brevlåda. Det kom ända från Värmland och jag blev både glad och överraskad. Alla har vi ju våra minnen, men de flesta tror nog att deras minnen inte är något som kan intressera andra. Men där tror jag de har fel. En händelse av den sort Gun berättar om, var kanske just då den upplevdes inte särskilt angenäm för de båda huvudpersonerna. Men med åren suddas den obehagliga känslan ut och hela episoden upplevs mest komisk. Visst är det tur att vi så småningom kan skratta åt våra misstag.

Erik Nilsson bidrar som flera gånger tidigare med utdrag ur gamla protokoll och minnesvärda händelser. Själv fortsätter jag att presentera Måttsunds stamhemman och har där kommit till nummer 6 Örvärsch. Det är ett namn som man sällan hör nämnas eftersom gårdshusen inte längre finns och hemmanet är uppstyckat och fördelat på flera ägare.

Flera familjer flyttar från byn varje år och nya kommer i deras ställe. Det skulle ta för stort utrymme i tidningen att låta alla presentera sig, men två har fått göra det denna gång.

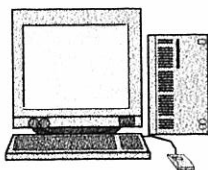
Ett särskilt tack ska ges till Stefan Larsson som varje år skaffar fram uppgifter om folkmängd, födda och de äldsta i byn.

Måttsund "på nätet"

I vinter har Måttsund presenterats via det modernaste kommunikationsmedlet, Internet. Flera byar i Nederluleå har tidigare visat upp sig med text och vackra bilder. För vår del har vi inte kommit så långt. Vi hoppas på att vackra dagar under sommaren 2000 ska ge oss en del foton att komplettera hemsidan med.

Denna kommer du till via "www.mattsund.net". Du är välkommen med bidrag både till hemsidan och till denna tidning.

I.V.

Intresseföreningens årsmöte

Ett 20-tal bybor samlades den 15 februari för att hålla årsmöte i Medborgarhuset. Efter nyval av vissa ledamöter fick styrelsen en något annorlunda sammansättning än tidigare.

Av verksamhetsberättelsen framgick att det under 1999 hållits 7 styrelsemöten och två stormöten.

Föreningen har arrangerat Måttsundsdagen, Surströmmingsfest, 1:a Advent-café, Valborgsmässofirande och Pubafton. Vidare har ordnats byajulgran och alla bybor som fyllt 75 år har fått en julblomma. Två nummer av denna tidning har delats ut. En trafikgrupp arbetar för att förbättra trafikmiljön i byn.

Stormöte

Den 26 april hade Intresseföreningen kallat till "stormöte". C:a 35 personer hade hörsammat inbjudan.

På mötet informerades om och diskuterades följande:

- Styrelsemedlemmarna i Måttsunds Intresseförening presenterades. På sidan 2 finns namn och telefonnummer om man vill komma i kontakt med någon i styrelsen.

- Thomas Sandberg, ordförande, informerade lite om projektstöd och byasamverkan i Luleå kommun. Vi tillhör "Sörbyarna Öst" tillsammans med Gäddvik, Kallax, Ersnäs, Mörön, Sörfjärden (Alhamn, Vallen) och Antnäs. Mer information om byasamverkan kommer efter hand.

Petter Edin presenterar "mattsund.net" vid stormötet i Medborgarhuset.

- Badstranden och vad vi vill göra med den diskuterades. Vi har av kommunen fått 5000 kr i bidrag för åtgärder vid badplatsen. Föreningen har begärt "sommarpryoarbetare" av kommunen för arbete bl.a. med rensning vid badstranden. Om vi inte får någon sådan verksamhet får vi bybor hjälpas åt med arbetet. Preliminärt bestämdes 27/5 som arbetsdag. Anslag och mer information om detta kommer.

- Roger Malmberg hade forskat lite om varför badstranden växer igen. Det har visat sig att pumpstationen är underdimensionerad och därför

”bräddar” med jämna mellanrum. Kommunens tjänstemän vet om problemet, men sen gäller det att få upp politikernas ögon och få dem att lätta på børsen. En debatt om detta på hemsidan var ett förslag. Thomas Sandberg lovade att ta upp den här frågan på byasamverkansmötet den 8/5 eftersom problemet inte bara är Måttunds.

- Ryktesvägen har vi hört att Vägverket har planer på att bredda Kallaxvägen mot flygplatsen. Det innebär i så fall tung trafik genom byn. Ska vi yttra oss redan nu? Besluts att detta också är en byasamverkansfråga och kommer då att tas upp den 8/5.

- Petter Edin informerade om ev. ”bredband” till byn. Telia hade kommit med en rimlig lösning. För att få igång det hela krävs c:a 150 intresserade abonnenter. Intresseanmälan, som inte är bindande, kan göras till Petter. Han kan även ge mer information om projektet.

- Ingrid vill ha hjälp med material till tidningen. Alla bidrag mottages tacksamt.

Mötet avslutades därefter och alla verkade nöjda och glada, kanske tack vare gott fika?.....

Lena Holmqvist

Posten

Den 27 januari detta år meddelades i radio och TV att Posten skulle lägga ner samtliga kontor i landet, till antalet cirka 1000. Det gav mig idén att närmare ta reda på hur postens tjänster genom åren har fungerat i Måttsund.

Omkring 1905 fick Måttsund lantbrevbäring. Tidigare hade man antingen gått eller skickat sina försändelser till Antnäs eller Luleå. På sträckan Måttsund-Kallviken-Kallax och åter på en knappt farbar stig färdades de första brevbärarna först två, senare tre gånger i veckan. Vintertid använde man ofta en isväg. Posten kunde byborna sen hämta i en viss gård i Kallviken, Börtnäsheden och Måttsund. De första brevbärarna var Karl Jacob Berlin, Johan Valfrid Smith och Johan Boman.

1913 övertogs sysslan av Johannes Wikström som hade hjälp av sönerna Assar och Odal. Från slutet av 1920-talet var det den senare som ensam innehade tjänsten. Mellan åren 1936 och 1968 fanns det i Måttsund en poststation. Liksom i andra byar häromkring inrymdes den i poststationsföreståndarens bostad. Stationsföreståndare i Måttsund var under hela denna tid Odal Wikström. Posten, förpackad i en plomberad säck, anlände med eftermiddagsbussen och hämtades vid vägen av Odal. Stationen var öppen endast under eftermiddags- och kvällstid, men man höll inte så noga på tiderna. Om någon av familjemedlemmarna var hemma, kunde de få stå till tjänst nästan när som helst på dygnet. Denne "service" gällde ofta även affärsidkare.

1953 flyttades bostadshuset från sin ursprungliga plats nere vid kvarnen, kanske nu mest känd som älgslakteri, till nuvarande Måttsunds byaväg 300. Då gjordes en tillbyggnad för att bättre kunna betjäna postkunderna. Vissa kunde därefter hämta sin post i en egen postbox i förrummet, medan övriga betjänades vid disken. I samband med Odal Wikströms pensionering upphörde verksamheten och den nu gällande lantbrevbäringen infördes. Många visade sitt missnöje och menade att servicen skulle bli sämre. Men sedan vi vant oss vid systemet, måste det väl medges att det fungerar mycket bra.

Odal Wikström, posttjänsteman
i mer än 40 år.

Måttsunds fäbodar

På 17-, 18- och in på 1900-talet nyttjade bönderna många odlingar och betesmarker belägna långt ifrån byn. Fäbodvallar byggdes och för Måttsunds del har de varit fem stycken. Den största och bäst bevarade finns intill Råningen, inte så långt ifrån E4-n. Där hade flera av bönderna från byns norra del sina bodar och vallen kallades Innerbysbodarna. Där renoveras nu gamla stugor och det byggs nya, dock inte för att nyttjas för det ändamål de var avsedda, utan som utflyktsmål och för att kunna ge oss, som inte var med, en föreställning om vad fäbodlivet innebar.

Inte så långt ifrån denna finns Nilstjärns fäbodar. Den är en av de äldsta och torde funnits redan på 1700-talet. Om man åker mot Kallax och tar av efter Sågträskvägen kommer man snart till Bäckmellanbodarna. Strax före Kallviken, på vänster sida om vägen, ligger Lillvikbodarna. Platsen har också kallats Kvarnbodarna efter en vattenkvarn som en gång funnits där. Sannolikt är detta den äldsta vallen och kan möjligen ha byggts redan på 1600-talet. Något längre bort, vid höjden på höger sida och strax före Hermanssons hus, finns Utantillbodarna, även kallade Kallvik-bodarna. Till denna vall hörde också en stuga, som låg på vänster sida om vägen. När vallen nyttjades fanns dock ingen väg mellan Måttsund och Kallviken.

Numera kan man nå alla fäbodvallar med bil, men förr gällde det att valla korna genom skog och över myrar och berg till fäbodvallen på försommaren och hem till byn på hösten. Samma väg forslades mjölken. Till de båda vallarna vid Kallviken tog man däremot oftast sjövägen.

Erik Nilsson låter oss ta del av dels ett fäbodäventyr, som han har hört berättas om och som tilldrog sig någon gång under senare delen av 1800-talet och dels ett par ärenden ur tingsrättens protokoll från 1700-talet.

Ett fäbodäventyr

Två karlar skulle från Utantillbodarna vid Gammelbodhålet* i Kallviken segla hem till byn med mjölk. Det blåste en stark sydlig vind och när båten var utanför Börtnäsheden, tog den tag i seglet med sådan kraft att båten välte. De två männen lyckades klamra sig fast vid den kapsejsade båten som snart drev i land vid Oxviken. Där kunde man också bärga mjölkflaskor, byttor och öskar som tagit samma väg. Lyckligtvis hade

tätningen i locken hållit, så det var inget fel på vare sig mjölk eller fil. En avbruten mast med seglet och årorna flöt också i land. Båten vändes och östes tom med öskaret. Efter att man lastat in flaskor, byttor, segel och en bruten mast, sköts båten ut och roddes hem till Skatan.

* Gammelbodhålet= en öppen plats vid Kallvikbodarna där man hade fri sikt såväl ut mot fjärden som mot en långsmal vik som gick runt fäbodstället (numera myrmark).

Ur tingsrättens protokoll

1713

Bonden Erik Eriksson var ägare av hemman nr 3 Äirik mellan åren 1706 och 1749. Gården hade sina fäbodar vid Lillviken. År 1713 kom han i tvist med sin fäbodgranne, soldaten och bonden på hemman nr 8, Anders Andersson Humbla. Tvisten gällde vem som hade rätt till ett visst rovland. Vid denna tid var rovor basfödan i kosten och marken där de odlades värdefull. Först i slutet av århundradet hade gemene man tagit till sig Jonas Ahlströmers propaganda att byta rovan mot potatisen.

Eftersom inte de båda bönderna kunde enas, blev man tvungen att låta tinget avgöra frågan. Det protokoll som fördes vid förhandlingarna är långt, men det hela slutade med att soldat Humbla fick tillbaka sitt rovland.

Omkring år 1790 flyttade Håmbelgården sina fäbodar till Nilstjärn och något år senare återfinns också Äirikbonden där. Men då var det nya generationer på gårdarna. I Äirik härskade Erik Erikssons sondotter Christina med make Olof Larsson och i Håmbel Anders Anderssons dotterson Johan Mårtensson. Kanske hade de lättare för att komma sams!

1732

Ett tingsprotokoll från den 3 oktober 1732 visar att det inte var riskfritt att ha sina kor betande i skogen utan tillsyn. Kiärstin Eriksdotter hade vänt sig till rätten för att få ett intyg som bevis på att fem av hennes kor hade blivit ihjälrivna av vargen. Troligtvis hade detta hänt vid Lillviken. Intyget, som rätten också gav henne, skulle hjälpa henne att få stöd av godhjärtade människor.

Erik G Nilsson

En vinterdag för 50 år sedan

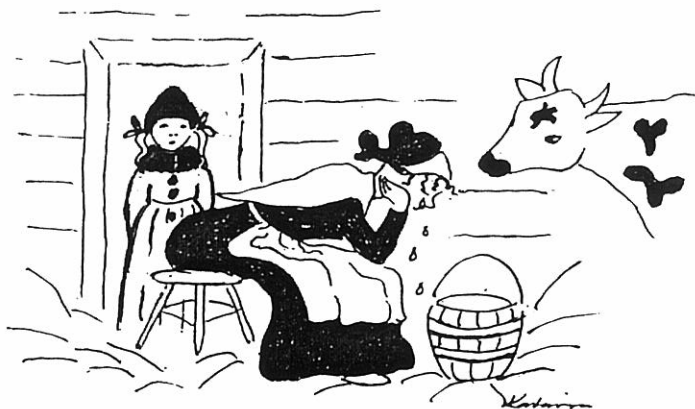
Jag var 9 år. På morgonen innan jag tog på mig skidorna och åkte till Måttsundsskolan, som då fanns mittemot dåvarande missionshuset, var jag ut i ladugården för att säga hej till mamma som höll på att mjölka korna. Vi hade 5 - 6 mjölkkor och en häst som hette Bella.

Jag åkte till skolan och när jag kom hem på eftermiddagen var inget som det brukade. Allt såg ut som det gjort när jag åkt hemifrån. Ingen eld i spisen - ingen som väntade på mig hemma i köket. Var fanns mamma?

Jag kollade i ladugården, där var haspen på, ingen mamma där. När jag gick tillbaka mot huset igen hörde jag rop ifrån ladugården. Jag gick tillbaka och döm om min förvåning, där var mamma. Hon var inlåst och hade varit där hela dagen.

Ni kan ju tänka er vilka samvetskval som jag fick den gången. I dag har mamma glömt den episoden. Jag kan dock se, min snälla mamma gråtande sitta på ladugårdspallen, lika tydligt som om det vore i går detta hände.

Gun Björk född Öström från Gammel-Kneot

Några rader från Måttsundsskolan.

Miljöarbetet på skolan fortsätter. Vi är med i ett projekt som heter "Grön Flagg". De skolor som vill bli premierade med "Grön Flagg" sätter upp fem mål som man ska nå och när dessa är uppnådda skriver man en rapport om detta till stiftelsen "Håll Sverige Rent". Vi håller just nu på med vår rapport och väntar sedan på flaggan.

Vi går nu vidare genom att göra ett potatisland och odlingslådor och hoppas på en skördefest till hösten. Ett stort tack till föräldrar som ställer upp och hjälper till med detta arbete!

Under två år har skolan också varit med i ett EU-projekt som heter "Företagsamhetsprogrammet". Vi har arbetat med yttre och inre företagsamhet. Med den inre företagsamheten menar vi att vi tar tillvara barns kreativitet och initiativförmåga. Den yttre företagsamheten har lett till viss produktion och försäljning.

Redo att sätta potatis

På skolan finns också en IT-grupp med barn, personal och föräldrar, som driver IT-arbetet framåt. Barnen har under året som gått lärt sig använda e-mail, söka kunskap på internet m.m. Vi samarbetar med en skola i Norge. Vi har fått en egen hemsida på internet. En länk till den kommer att finnas på Intresseföreningens hemsida.

Sista skolveckan avslutades traditionsenligt med 10-kamp och hamburger-lunch på skolgården.

Vi blev också bjudna på en teaterföreställning av några elever som skildrade personalen i fikarummet. Det var slående likheter med verkligheten.

10-kamp

Nu tar vi sommarlov och ser fram emot ett nytt läsår till hösten.

Hälsningar från
personalen på Måttsundsskolan

Teaterföreläsning: Fika i personalrummet

Läger i Börtnäsheden

Vi var ganska många barn där. Det var ettan och tvåan. Vissa badade i havet. Sedan så gick några åt gången och tittade på grannens höns. På kvällen så kom föräldrarna och grillade korv. Vi såg en tjädertupp som var svart. När föräldrarna hade åkt hem, så hade vi disco. Nästa dag så byggde vi käpphästar och hade en stafett där man skulle hoppa och mycket mer. Hästarna hette: Dalgårdsdiggelo, Kalle-Orvar, Pålle-Påmperipossa, Hästens, Lillen och Buster.

Tvåorna skrev brev till sina fadderbarn.

Vi for hem vid elvatiden. Vi cyklade hem. Innan vi for hem övade vi examenssångerna. Vi såg två harar.

Anna, Amanda, Elin, Sandra, Emma och Lena

Mot framtidens företagsamhet på Nordkalotten

ett projekt på Måttsunds skola under våren och hösten 2000.

Vid Barentskonferensen i Rovaniemi, september 1999 med temat: Företagsamhet i skolan, kom det fram att det finns ett stort intresse och behov av erfarenhetsutbyte mellan elever på Nordkalotten. Målet med projektet är att erbjuda elever möjlighet till kunskaps- och erfarenhetsutbyte, bli bekanta med grannländernas skolverksamhet, näringsliv och kultur. Det förstärker kreativitet och nordisk identitet hos eleverna. Det är 24 klasser från Sverige, Finland och Norge som deltar i projektet.

I Måttsund har eleverna i klass 3-4, Lennart Sjölund och Evy Granlund under våren inlett ett samarbete med elever och lärare i en klass 4 vid Kokkokankaan koulu i Torneå. Nu i vår, i slutet av maj har den finska klassen varit på besök hos oss under fyra dagar. Vi har bott tillsammans i gamla skolan i Börtnäsheden och haft gemensamma aktiviteter under dagarna. Vi vill passa på att tacka alla föräldrarna till eleverna i klass 3-4 och de företag, föreningar m.fl. som på olika sätt bidragit till att göra "lägerveckan" så bra som möjlig. Under vecka 38 är det planerat att klasserna 3, 4 och 5 åker till Torneå dels för att besöka en klass 3 och dels för att träffa den klassen som var på besök hos oss i slutet av maj.

Här nedan följer dagboksanteckningar som några elever skrivit under dagarna i Börtnäsheden.

Våran vecka med finnarna.

Vecka 21 hade vi besök av en klass från Finland. Dom gick i klass 4 och dom var 24 personer. Veckan var rolig och man lärde känna massor av nya kompisar.

Måndag. 22/5

På måndagen kom dom 9.55 till skolan. Vi började med att presentera oss för varandra och vi fick göra namnappar. Sedan visade vi skolan för dom. Sen gick vi och åt. På rasten spelade vi fotboll, finnarna mot svenskarna, vi vann med 9-0. Vi fikade och sen åkte vi med buss till Börtnäsheden och packade upp våra saker och på kvällen grillade vi korv.

Tisdag. 23/5

Dagen började med att vi åt frukost och sedan åkte vi till Hotell Nordkalotten. Där fick vi gå en äventyrsbana och vi delade in oss i grupper. Vi fick höra på Lennart Renmark, chefen för Hotell Nordkalotten och Torbjörn Holmqvist som pratade om hur det är att jobba som flygtrafikledare samt Peder Rönmark från Kallax Cargo. Vi blev bjudna på dricka, hamburgare, frukt, chips och aktiviteter.

Vi hade en landskamp (Sverige mot Finland) vi stod på en stock och eftersom tiden gick så tog Lennart och Mats (som var kock på Hotell Nordkalotten) bort sand och pinnar som höll fast stocken, och sedan så åkte vi skidor som var för fyra personer. SVENSKARNA VANN!

På kvällen hade vi disco.

Onsdag. 24/5

På morgonen när vi åt frukost såg vi en tjädertupp som var lite ding dong och två harar. Sen åkte vi till Teknikens Hus, där såg vi på en teater om en cykel reparatör vi fick också höra om cykelns historia. Sedan var det fritt. Några fikade och andra gick runt och tittade. Efter teknikens hus så åkte vi till Hägnan. På Hägnan fick vi kolla på en teater om hur man levde på 1880-talet vi fick även leka gamla lekar t.ex. Arsel sitt mm. sedan fick vi prova gamla hantverk. Smida spikar, kärna smör, baka och tova ull. Sen gick vi till badhuset och badade vi fick gratis vatten ruschbana. Bussen kom sedan och hämtade oss. På kvällen var det meningen att vi från Måttsund skulle åka hem men vi fick stanna en natt extra så på kvällen hade vi ett till disco. Sen gick vi och la oss.

Torsdag 25/5

På morgonen så fick vi göra matsäck åt oss själva. Sen åt vi frukost. Sedan gick vi till bussen som väntade på oss, bussen tog oss till Boden. Där vi skulle sälja saker och hålla i en tipsrunda vi hade också lotter som vi sålde. Det regnade hela tiden så vi blev väldigt blöta.

Till hösten planerar vi ett projekt kallat "Från tall till stuga". Det innebär att vi ska bygga lekstugor i skolan som vi sen ska sälja. Om det finns någon som har möjlighet att skänka en eller ett par tallar så tar vi tacksamt emot.

Elever och personal

Ett arrangemang av Måttsunds Intresseförening

Pubafton

i

2000-04-01

Byn mellan bergen och havet

Carina & Eva
glada arrangörer

För underhållningen stod
Magnus "Joe Cocker" Nordlund

Bodil Sundberg
på glatt humör

Lagge och Ellinor
I vild diskussion

Doris från Ersnäs
hittade vi i baren

Trängsel i baren

Vinsterna till lotteriet var skänkta av:
Sörbyhallen, Kaspers Bar, Metsä Tissue, Tryckmästarn,
Sundbergs El, Duni, Kuriren

Ett stort tack
även till andra inblandade

Hemman nr 6 Uhrväders (Örvärsch)

Örvärsch som gårdsnamn finns inte mer, men äldre måttundsbor känner ännu till gårdens läge. Husen låg bakom Busshemmanets bostadshus (Göran Sundqvists fastighet). Buss är också en del av stamhemmanet Övärsh. Namnet härrör från gårdens brukare på 1730-talet, soldaten Olof Olofsson Uhrväder.

Liksom Lax-hemmanet var Örvärsch länge i Kronans ägo och därför bebott av soldater. Redan i början av 1600-talet, ja troligtvis ännu tidigare, hade detta hemman haft brukare. År 1645 var en "hustru Elisabet" skriven för gården, troligen änka efter en stupad soldat. År 1691 blev Per Jönsson antagen som soldat för rote nr 30 Nybyggare. Hans hustru Margeta Jönsdotter var född i Sävast. Makarna hade fyra barn, tre döttrar och en son. Äldsta dottern Maria var blind.

När Per Jönssons familj flyttade till gården hade den ett antal år stått öde. Den 6 och 7 mars 1689 hölls *laga häradsting med allmogen och den menige man av Luleå socken*, närvarande var kronans befallningsman välbetrodde Olof Hellman. Bland de tolv nämndemännen (tolvmännen) fanns Erik Olofsson från hemman nr 3 Äirik. Ett av de ärenden man hade att döma i gällde Per Jönsson Nybyggare som *ehr kiändes berättigadh, att få igenlösa uthaf hustru Dårdi Hans Larssons Enckia Ibidem* (i samma by), *dee 4 Skiehls Land Åker, med Engh der under, som höre Under det Uptagna Ödeshemmanet, antingen han då gifwer derföre, penningar efter wärderingh, eller behåller hoos sigh den gamble blinda Enckian till förgånga* (som undantagsfolk), *hwilken samma ägor till sitt Uppehälle här tills nyttiat, thet och Nembden profwade billigast wara.*

Huruvida den gamla soldatänkan fick ersättning i pengar för den åker hon ditintills brukat eller togs om hand av den nye soldaten, är inte känt. Så småningom saknas Pär Jönsson i jordebok och kyrkböcker. Kanske stupade han i strid. Mellan åren 1709 och 1724 antecknas att hemmanet är öde men pigan Karin Pärsdotter står skriven för det. En "fattig" Hans Pärsson Nybyggare återfinns här också. Troligtvis är de båda Pärns barn. Senare finns soldaten Matz Simonsson Nybyggare här. Denne är enl. soldatrullorna född 1694 i Nya Karleby, Finland och gift med Elsa Olofsdotter. Om Matz Simonsson kan man läsa

"kommenderad på flottan i juni 1715, lösgiven 1724 men då han ej kunde återbetala 180 daler kopparmynt till roten, står han soldat till

1728, då han får avsked p.g.a. lamhet i vänstra foten och ej kan marschera."

När soldaten gjorde tjänst var det hans hustru som fick svara för hemmanet och vid Hemmansrannsakingen År 1728 avgavs följande utlåtande:

Pär Jönsson nu hustru Ella Nybyggare, satt vid roteringen 1709 öde och var öde till och med 1724. Uptogs 1725 på 6 års frihet. Öpen jord 7/8 tl. I lunda 1 tl. och 2 1/2 skl. Åkerjorden som andra grannar, svag eng, slett skog, svagt mulbete, litet Notfiske, stugan gamal, en bod utan tak och andra husen berättar sig inte som förr vid hemmanet varit vant, får del uti sågen.

Omkring 1730 bebos hemmanet av soldaten Olof Olofsson Uhrväder född 1700 och det är från honom gården fått sitt namn. Liksom sin namne i granngården, Olof Olofsson Lax kom familjen från Kallax. Hustrun Anna Larsdotter var född i Avan.

Angående Olof Olsson Uhrväder vid 1748 års mönstring: *"Ogillad såsom gammal och swag samt ändå medhjälps vid sitt hemman warder denne Olof Olsson casserad"*.

Vid 1750 års jordreansaking beskrivs hemmanet:

"35/128 Mantal Krono. Åbos af Olof Olofsson, som likaledes förswarl. bebyggt hemmanet och upbrukat åkerjorden til 3:ne tunnors utsäde, och så häfdat ängarne at deraf underhålles en häst, 4 kor, 1 ungt nöt och 6 får. Innehafwer i Alwik 1 1/2 lass äng och i Ersnäs 1 1/2 lass dito."

Näste brukare blev sonen Lars Olofsson. Hustrun kom från Unbyn och hette liksom Lars Olofssons mor, Anna Larsdotter. 60 år gammal avled Lars Olofsson i rötfeber. Äldste sonen Olof gifte sig samma år och flyttade till granngården Äirik. Tio år senare avled hustrun Anna samt en av hennes söner i lungsot. Yngste sonen Daniel gifte sig och flyttade till Smedsbyn. De övriga tre barnens öde känner jag inte till.

Omkring år 1790 delades hemmanet och blev vid samma tid troligen friköpt från Kronan. Örvers ägare hette då Abraham Pärsson och kom från Håkansön. Hustrun Catharina Olofsdotter var född i Bredåker. Deras vistelse i Örvärsch blev ganska kortvarig och omkring 1805 finns en ny

ägare, Johan Larsson från Ersnäs som gift sig med måttsundsflickan Brita Johansdotter. Mellan åren 1806 och 1809 födde Brita fyra barn, som alla dog vid späda ålder. Åtta år senare avled hon själv av "mattande sjukdom". Den ensamme änklungen gifte om sig knappt två år senare med Anna Jacobsdotter Wallin från Vallen. Efter ytterligare ett år miste han också henne, liksom det barn hon då födde. Men Anna hade en några år yngre syster Margareta. Hon blev Johans tredje hustru. Med henne fick han fem barn. Tre av dem dog som mycket små, men två blev vuxna. Den yngste, Lars Anton, har jag tidigare nämnt som nybyggare i Änt. (Se nr 5 sid 25).

Hans bror Johan Erik Johansson gift med Greta Nordsten från Västmark blev näste och den siste hemmansägaren i Örvärsch. Dessa makar fick tio barn. En flicka dog i 11-årsåldern i difteri, men de övriga nådde vuxen ålder.

Johan Erik Johansson kom på obestånd efter att ha gått i borgen för en vän. Äldste sonen Anders reste till USA i hopp om att kunna skaffa pengar för att hjälpa fadern att behålla hemmanet. Sonen hördes aldrig av och det befarades att han råkat ut för någon olycka. Fadern tvingades då sälja gården som samtidigt delades ytterligare. De gamla husen revs och två av hemmansdelarna tillföll "Wesmärsch" och "Smitt".

Johan Erik blev änkeman 1892. 1903 flyttade han med yngste sonen Erik Johansson till Granön, där han bodde resten av livet. Örvärsch i Måttsund fanns inte längre, men namnet fick följa med till Granön och till det nybygge Örvärschfolket med stor energi uppodlade där. Hustrun Emma Wikström kom från Fällträsk. Makarna fick nio barn. En son dog som spädbarn men de övriga blev vuxna.

Ännu en generation, Eriks yngste son Bror Johansson, hustrun Sofia och deras barn hade sitt hem och sin utkomst av jordbruket på Granön. Bror dog i cancer redan 1965 bara 47 år gammal och familjen flyttade till fastlandet. Fem år senare var också Sofia borta, men sönerna Bo och Erik finns ännu i Måttsund, medan deras syskon flyttat från byn.

Makarna Emma och Erik Johansson från Örvärsch på Granön.
Erik var den siste som föddes på det gamla Örvärschhemmanet.

Buss (Buuss)

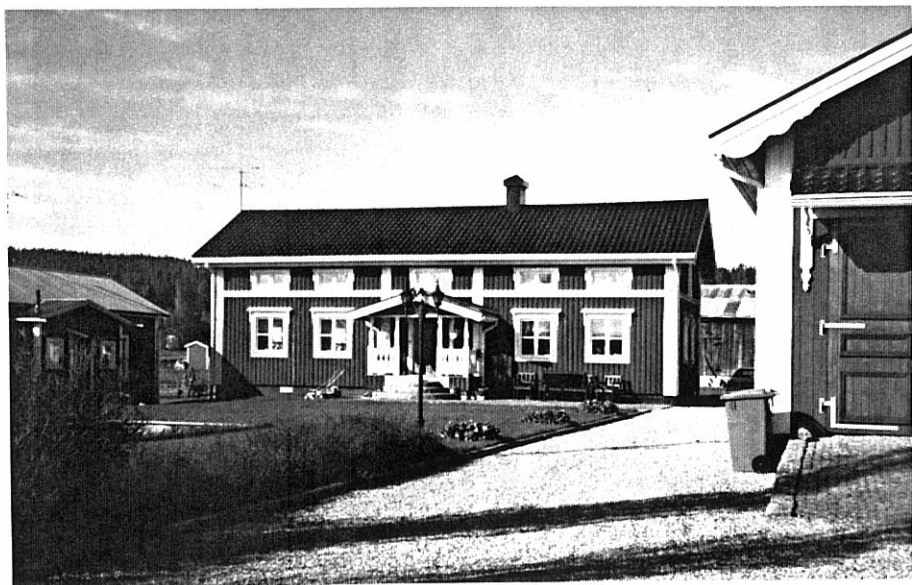
Den andra delen av Örvärschhemmanet som avstyckades omkring 1790 fick namnet Buss. Det härrör antagligen från en soldat Krigsbuss som en tid haft sin bostad på gården. Möjligen rör det sig om soldaten Johan Eriksson Krigsbuss född 1737 och som den 2 december 1786 *"får avsked som siuklig och oförmögen till att vidare tjäna."* Efter avskedet blir familjen Krigsbuss nybyggare i Alhamn.

Busshemmanet köptes av Pär Arendtsson som var född på nummer 11 Häsch. Ett par år innan han gifte sig med Maria Nilsdotter från Långnäs nr 11, hade han dömts och fick inför sockenprästen stå till svars för lönskaläge. Han hade alltså blivit far till ett s.k. oäkta barn.

År 1777

Novembris den 9 Absolverades drängen Pär Arendtsson ifrån Måttund, under hemlig Skrift efter begånget lönskaläge: och den 20 Lapp Pigan Ingrid Andersdotter i Unbyn.

Efter giftermålet 1780 bosatte sig makarna på hustruns föräldragård. Där föddes de två äldsta barnen. Tre barn föddes efter att familjen flyttat till Måttisund.

Buss, vars nuvarande ägare är Göran och Taimi Sundqvist.

Det boningshus som ännu finns i Buss byggdes 1808, då Sverige var i krig med Ryssland. Vid uppförandet lades en levande orm in i en urholkning mellan två timmerstockar. Detta skulle enligt folktron skydda huset mot vägglöss. Berta Sundqvist, född i Buss och barnbarns barnbarn till Pär Arendtsson har berättat, att när hennes far rev bort den väggfasta lucksängen, föll det torra ormskinnet rasslande ner från väggen. Vägglöss fanns inte i det hemmet, sa Berta, men om det berodde på ormen må vara osagt.

Nils Persson född 1781 var Pärs och Marias äldste son och näste hemmansägare. Han gifte sig med Christina Josephsdotter Wallström från Mörön. Under en tioårsperiod födde hon först fem söner och därefter tre döttrar. Äldste sonen drunknade 14 år gammal och två söner dog som små.

Nästa generation i Buss var Johan Eric Nilsson gift 1853 med Fredrika Emanuelsdotter från Sundom. Av deras sju barn gifte sig de två äldsta

döttrarna med måttsundsbönder. Sönerna Nils Erik och Gustaf Adolf tog efternamnen Vikberg resp. Wihlsson. Båda blev kvar i Måttsund, Nils Erik på föräldragården och Gustaf Adolf i Mörnits (nu Skogsbrynet 17).

Nils Erik Vikbergs första hustru Maria Sundbom kom från hemman nr 7. Makarna fick en son Johan som bara blev några timmar gammal. Ett knappt år senare var också Maria död. Nils Eriks andra hustru hette Amanda Sundberg och kom från Sundom. Makarna fick fem söner och två döttrar. Äldste sonen Helmer emigrerade till Alaska, där han avled i spanska sjukan 1918. Han var då 27 år. Tre veckor tidigare hade hans bror Robert, 20 år gammal, dött i samma sjukdom hemma i Måttsund.

Gustav Vikberg blev den som övertog och som siste bonde på gården brukade Buss. Han var gift med Vilma Vikström från Janihansch. Gustav var känd som en gemytlig och humoristisk person. Vid ett kommunalval hade bara två röster i Måttsund tillfallit Folkpartiet. Det var väl känt vilka de två damer var som lämnat dessa. När rösterna räknades på valdagens kväll, hade en del intresserade bybor samlats för att få höra resultatet. En av dem var Gustav som efter beskedet yttrade: *"Nu ska ja hem och ligga la mä halva folkpartiet."*

Måttsunds äldsta Berta Sundqvist 98 år och äldste man Einar Öström 85 år.

Gustavs bror Verner och hans hustru Ida flyttade till Luleå men bodde under senare år i Buss bagarstuga. Ester gifte sig med Ragnar Johansson från Granön, äldre bror till tidigare nämnde Bror Johansson. De byggde villa i Bergnäset liksom Esters bror Bernhard. Av de sju syskonen är ännu Berta i livet. Henne har jag nämnt i samband med presentationen av hemman nr 4. Berta, som fyllt 98 år, har efter sjukdom varit tvungen att lämna sitt hem i Sörsundet och finns nu på Bergstadens äldreboende.

I Vesmärsch finns numera ingen fast boende.

Westmans (Vesmärsch)

Nils Petter Westman var född i Avan 1805, där han vid äldste sonens födelse var torpare. Till Måttsund kom han som torpare under hemmanen nummer 10 och 11. Westman var gift med soldatdottern Britta Maja Hjort. I samband med köp av en del av Örvärshemmanet ändrades hans titel i kyrkoböckerna till hemmansägare. Hustruns hade före äktenskapet sonen Carl Johan. Tillsammans fick makarna fyra barn varav två dog som små. Sonen Petter August född 1835 blev, liksom sin morfar Olof Olofsson, soldat Hjort och bosatt i Börtnäsheden.

Redan 1842, en månad efter den yngsta, fyra månader gamla dotterns död, avled Britta Maja. Tre år senare gifte Nils Petter om sig med Magdalena Nilsson. Hon hade sedan tidigare sonen Nils Johan Lundström och i det nya äktenskapet föddes dottern Greta Cajsa.

Nils Johan gifte sig 1877 med änkan Maria Lisa Arendtsdotter och blev ägare till grannfastigheten Arn. Samma år gifte sig Greta Cajsa med Johannes Sundbom och blev Vesmärsch nya brukare. Tre av dessa makars sju barn dog som små. Av de fyra som blev vuxna övertog sonen Johan Leonard Sundbom gården. Hans hustru Elin Samuelsson kom från Bjursträsk. Deras första barn var dödfött och en dotter dog i 4-årsåldern, men fem barn blev vuxna. De som senast varit bosatta i Vesmärsch är sonen Elof Sundbom med hustru Iréne. Efter makens död 1992 har Iréne bott där ensam, men denna vinter har hon flyttat till Täby, där en dotter är bosatt.

Smitt

Smith (Smitt)

Johan Valfrid Nilsson var född i Kallviken 1870 som äldste son till Nils Johan Nilsson och Anna Catharina Thelin. I unga år reste han till USA, Liksom många andra utvandrare tog han ett nytt efternamn. Det blev det engelskklingande namnet Smith. Efter några år reste han hem och gifte sig med sin ungdomskärlek måttunds flickan Kristina Danielsson.

Makarna bosatte sig i Luleå, där Valfrid fick arbete som brevbärare. Sedan han köpt en del av Örvärshemmanet blev familjen åter måttundsbor. Vid sidan av jordbruket skötte Valfrid Smith under några år postgången till Måttund.

Av de åtta barn som föddes dog tre strax efter födseln. Äldste sonen dog 1917 av lungdot, den sjukdom som skördat så många liv i våra trakter. Han var då 19 år gammal. Fem månader senare avled fadern i samma sjukdom. Efter ytterligare ett och ett halvt år dog Kristina av magcancer.

Fyra barn blev föräldralösa. Elma var 18 år och äldst. Leo var 14 år, Eugen 11 och Ingeborg 10 år.

Eugen blev fosterbarn hos sin farbror i Kallviken, medan de övriga syskonen höll ihop i hemmet. När Elma fyra år senare gifte sig med John Öström Rinneln (se Måttsundarn nr 3 sid. 25) kom också Ingeborg till Kallviken. Leo Smith övertog föräldragården som han brukade tillsammans med hustrun Helga Jansson. Där bor nu deras son Rolf Smith med hustru Gunnel. På en avstyckning från gården byggde Ingeborg och hennes make Torsten Palmgren en villa. Även deras dotter Iris med make Arne Berglunds fastighet är en del av Smith-hemmanet.

Från Örvärschhemmanet har ytterligare flera avstyckningar gjorts, däribland Brändslan, där Ove och Roland Öhmans fastigheter ligger.

I.V.

Att slöjda i säv

För ett antal år sen anordnades en kurs i Måttsund för att tillverka slöjdalster av säv. Kursen leddes av Meeri Jacobsson en mycket välkänd slöjdare som också arbetar med rotslöjd. Det tillverkades många fina och hållbara korgar, tabletter, julstjärnor mm den gången.

För en tid sen träffade jag Meeri och vi började tala om hur trevligt vi hade de där kvällarna. Av åldersskäl leder hon numera inga kurser. Men när jag frågade om hon inte skulle ha lust att än en gång komma till Måttsund och hålla kurs glittrade ögonen. "Bara vi får tag i fin säv", sa hon.

Det gäller alltså att under sommaren samla vacker säv som ska torka och förvaras väl inför höstens eller vinterns arbetskvällar.

Ni som är intresserade, hör av er så fort som möjligt så att vi kan planera och påbörja materialanskaffningen!

Ingrid Vikström

Ny i byn 1

Familjen Malmberg

Nyinflyttade (högst upp på Kläppvägen):

Roger Malmberg, serviceingenjör (sen några år på en Gymnasieskola) och Miljö-parti-politiker (bl.a. Kommunfullmäktige och Tekniska Nämnden). Är född i Ångermanland samt också uppvuxen i Bohuslän och Småland. Men Luleåbo sen 70-talet!

Ljiljana Malmberg, skyddsingenjör, är född och uppvuxen i f.d. Jugoslavien (Tuzla / Bosnien).

Vi är gifta sen drygt 5 år, och fick vår son Alex för 1 år och 8 månader (24:e maj 2000) sen.

Vi har bott i Måttsund sen oktober och det har känts helt rätt att flytta hit!

Vi verkar vara omgivna av enbart trevliga grannar!

Ny i byn 2

Hejsan!

Vi heter Tobias, Åsa och Clara Josbrant. Har bott i Måttsund drygt ett år nu och stortrivs.

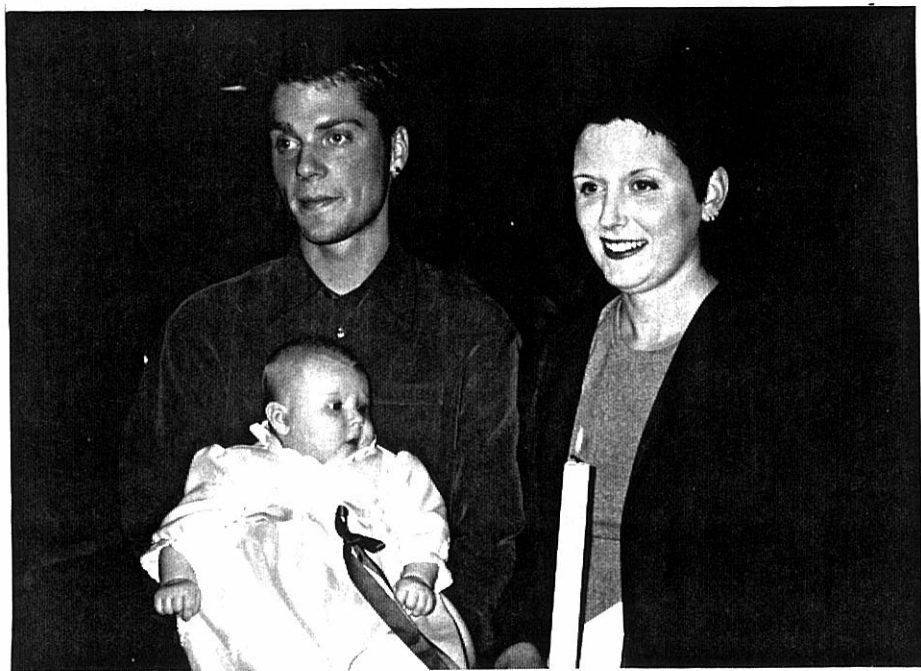
Tobias jobbar som snickare på ett byggföretag i Luleå. Åsa jobbar som frisör på en salong i Luleå sedan 8 år tillbaka, men för tillfället är jag hemma med Clara som blir 1 år i juli.

Vi tycker Måttsund är en trevlig by och hoppas lära känna ytterligare trevliga "Måttsundare".

-iga hälsningar

Tobias, Åsa och Clara

Familjen Josbrant

Mina tankar om framtiden

Jag brukar inte tänka på framtiden så mycket. Jag tar dagen som den kommer. Men när jag väl tänker på framtiden brukar jag tänka att vi kommer att se annorlunda ut, att vi har runda fötter och jättesmala ansikten och att bilar är platta och drivs bara med el. Men det är mest fantasi och det är ju en framtid som är långt borta.

Jag tror att när jag kanske är kring 40 - 50 har dom kommit på en massa nya botemedel mot olika sjukdomar. Jag tror också att jorden kommer att börja må bättre om vi fortsätter med källsortering och att inte skräpa ner så mycket som vi gör och att dom hela tiden fortsätter försöka hitta nya miljövänliga sätt att t.ex. förpacka saker i och göra så att nästan allt man köper ska det finnas refill på.

Men jag tror också att människan blir klokare och klokare, och jag hoppas att i framtiden ska alla vara så kloka att de förstår att alla är lika mycket värda och att alla ska ha lika rättigheter. Och tillslut hoppas jag att människan ska bli så klok att dom ska förstå att det är ingen idé att kriga och slåss.

Min egen framtid vet jag inte mycket om. Det jag vill göra är att sjunga. Jag vill sjunga hela livet. Jag skulle aldrig jobba med något jag inte trivdes med. Men det är inte många som kommer till toppen. Men jag tror att om man har en stark vilja kommer man långt.

Malin Engström 14 år

Folkmängden i Måttsund 1999

Folkmängd vid årets början	750
Födda 1999	6
Döda 1999	7
Inflyttade	53
Utflyttade	67
Folkmängd vid årets slut	735

Födda 1999

1999 03 02	Lindström, Tom Benjamin	Kläppvägen 24
1999 04 01	Andersson, Simon Anders Henrik	Gultmalvägen 10
1999 04 15	Öhman, Johan Olof	Kläppvägen 33 A
1999 06 09	Lindgren, Fanny Margareta	Måttsundsvägen 805
1999 07 18	Josbrant, Clara Mi Rakel	Kläppvägen 7
1999 09 02	Holm, Karl Anton Gabriel	Engströms väg 32

Inflyttad från Kallax 2000 02 01:

1999 01 10	Magnusson, Victor Louie	Långbackavägen 5
------------	-------------------------	------------------

Måttsunds äldsta 2000 01 01

1902 02 08	Sundqvist, <u>Berta</u> Alvina	Sörsundet 62
1902 12 18	Oskarsson, <u>Edit</u> Valborg Fredrika	Måttsundsvägen 735
1905 02 08	Sundström, <u>Berta</u> Amanda	Måttsunds byaväg 258
1911 02 14	Palmgren, <u>Elsa</u> Linnéa	Måttsunds byaväg 227
1914 02 17	Nordström, <u>Jenny</u> Sofia	Kallviken 29
1914 12 21	Öström, Johan <u>Einar</u>	Måttsunds byaväg 287
1916 07 05	Öström, <u>Gunhild</u> Helena	Måttsunds byaväg 287
1916 11 26	Palmgren, Hans Erik <u>Axel</u>	Måttsunds byaväg 227
1917 09 01	Rosendahl, <u>John</u> Valdemar	Myrbacken 51
1918 05 14	Johannesson, <u>Hildur</u> Maria	Eliasväg 7
1918 06 11	Sundberg, <u>Ingar</u> Gideon	Måttsunds byaväg 203
1918 09 30	Sundqvist, Nils <u>Ivar</u>	Måttsundsvägen 247

Marie Iréne Sundbom har under året utflyttat till Täby.

Projektinriktat stöd för landsbygdsutveckling

För att främja landsbygdsutvecklingen kan lokala utvecklingsgrupper eller organisationer ansöka om stöd för särskilda projekt. Enskilda personer eller företag kan således inte komma ifråga.

Stödet ges till projekt i ett förberedande skede då normalt inga andra stödformer finns tillgängliga och vid igångsättningen av projekt. Stödet ska kunna användas till att kartlägga förutsättningar kring projekt exempelvis utredning, marknadsundersökning, studieresa eller dylikt.

Villkoren för stödet är att projektet på ett märkbart sätt skall bidra till landsbygdens utveckling eller åstadkomma väsentlig förbättring för byns eller bygdens innevånare inom något av dessa tre prioriterade insatsområden:

- Utveckla det lokala inflytandet och fördjupa den lokala demokratin
- Bevara / utveckla vardagsservicen och infrastrukturen
- Näringslivsutveckling och möjligheter till försörjning i bygden

Stödet är maximerat till 25.000 kr per projekt.

Luleå landsbygdskommitté beslutar om stödet efter ansökan med utförlig beskrivning av projektet och hur pengarna skall användas.

En resultatrapport med ekonomisk redogörelse för hur projektstödet använts inlämnas till landsbygdskommittén i efterhand.

OBS! Detta stöd kan sökas när som helst under året.

Har ni några idéer eller frågor, kontakta någon i Måttsunds Intresseförenings styrelse.

VÅR EGEN HEMVÄNDARDAG

MÅTTSUNDS DAGEN 2000

HÄR TRÄFFAS GAMLA, NYA OCH
F.D. MÅTTSUNDARE
(OCH ANDRA INTRESSERADE)
FÖR ATT UMGÅS, ÄTA OCH DRICKA KAFFE,
UNDERHÅLLAS, LEKA OCH HANDLA.

TID: 19/8 KL 12 - 15
PLATS: SKOLGÅRDEN
(VID REGN MEDBORGARHUSET)

VÄLKOMMEN!

Lördagen den 26/8
är det dags för nästa begivenhet
SURSTRÖMMINGSFEST
Inbjudan kommer tids nog i brevlådan.